

BANAN O'SIMLIGINING FOYDALI XUSUSIYATLARI VA YETISHTIRISH TEKNOLOGIYASI

**Falsafa fanlari doktori (PhD) dots: Jo'rayev Erkin Baxtiyorovich
assistenti: Xaydarov Mirzoxid Baxtiyor o'g'li**

Dorivor o'simliklar yetishtirish va qayta ishlash texnologiyasi ta'lim yo'nalishi

magistri : Amonqilicheva Farida

omonqilichevahakimovna@gmail.com

**TERMIZ DAVLAT MUHANDISLIK VA AGROTEKNOLOGIYALAR
UNIVERSITETI**

ANNOTATSIYA:

Ushbu maqolada banan o'simligining dorivor xususiyatlari, biologik tuzilishi, xalqaro va mahalliy hududlarda yetishtirish xususiyatlari hamda agrotexnik talablari yoritilgan.

KALIT SO'ZLAR: Banan (Musa), tropik o'simlik, kraxmal, kaliy, B guruhi vitaminlari, agrotexnologiya, folat (B9 vitamini).

АННОТАЦИЯ:

В статье рассматриваются лекарственные свойства, биологическая структура, особенности выращивания банана в международных и местных регионах, а также агротехнические требования к банановому растению.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Банан (Musa), тропическое растение, крахмал, калий, витамины группы B, агротехнология, фолиевая кислота (витамин B9).

ABSTRACT:

This article examines the medicinal properties, biological structure, and cultivation characteristics of bananas in international and local regions, as well as the agronomic requirements for banana plants.

KEYWORDS: Banana (Musa), tropical plant, starch, potassium, B vitamins, agricultural technology, folic acid (vitamin B9).

BANAN O'SIMLIGINING UMUMIY TAVSIFI

Banan (Musa) – banandoshlar oilasiga mansub ko'p yillik o'simlik bo'lib, dunyoning tropic hududlarida keng tarqalgan. Asl vatani Janubi-Sharqiy Osiyo hisoblanadi. O'simlik daraxtga o'xshab ko'rinsa ham, uning poyasi soxta poyadir. Bu poya barg bandlarining zich o'ralishi natijasida shakllanadi. O'simlik balandligi 2–9 metrga yetadi. Biologik xususiyatlari:

- Ildiz tizimi yaxshi rivojlangan.
- Mevasi 10–35 sm uzunlikda, o‘rtacha 120–150 g.
- Mevada 20–30 % kraxmal, 12–15 % tabiiy shakar, kaliy, magniy, S va B guruhi vitaminlari mavjud.
- Folat — B9 vitamini bo‘lib, qon tarkibini yaxshilaydi.
- Sharoitga qarab yiliga 1–2 marta hosil beradi.

BANANNING DORIVOR XUSUSIYATLARI

1. Qon bosimini me‘yorlashtiradi.
2. Oshqozon shilliq qavatini himoya qiladi.
3. Immunitetni mustahkamlaydi.
4. Asab tizimini tinchlantiradi.
5. Temir va folat orqali qon tarkibini yaxshilaydi.
6. Energiya manbai sifatida xizmat qiladi.

YETISHTIRISH TEKNOLOGIYASI

Iqlim talablari:

- Tropik-subtropik sharoitda yaxshi o‘sadi.
- Optimal harorat: +18°C – +30°C.
- Sovuqqa juda sezgir: 12°C past haroratda shikastlana boshlaydi.

Tuproq talablari:

- Yumshoq, unumdor, organik moddaga boy.
- pH 5.5 – 7.0.

Ko‘paytirish:

- Ildiz bachkilari orqali.

Ekish sxemasi:

- Qator oralig‘i: 2.5–3 m
- Tup oralig‘i: 2–2.5 m

PARVARISH

- 10–14 kunda bir marta sug‘orish.
- Oyiga bir marta organik o‘g‘it berish.
- Begona o‘tlarni yo‘qotish.
- Yer yumshatish.

HOSIL YIG‘ISH

Mevalar to‘plam hoida, to‘liq sarg‘aymasdan oldin kesiladi.

KASALLIK VA ZARARKUNANDALAR

Asosiy kasalliklar:

- Panama kasalligi.

— Mozaika virusi.

Kurash:

— Sifatli ko'chat ekish.

— Fungitsidlar bilan ishlov berish.

— Agrotexnik talablarni to'g'ri bajarish.

O'ZBEKISTONDA BANAN YETISHTIRISH

So'nggi yillarda O'zbekistonda — ayniqsa Surxondaryo, Qashqadaryo va Farg'ona vodiysida issiqxonalar orqali banan yetishtirish faol yo'lga qo'yilmoqda. Mahalliy fermer xo'jaliklarida Braziliya, Turkiya va Hindiston navlari sinovdan o'tkazilib, muvaffaqiyatli hosil bermoqda. Issiqxona texnologiyasi yordamida har bir gektardan 20–40 tonnagacha mahsulot olish mumkinligi tajribada isbotlangan.

XULOSA

Banan o'simligi dunyodagi eng qadimiy, iqtisodiy ahamiyati yuqori bo'lgan va inson salomatligi uchun nihoyatda foydali o'simliklardan biridir. Uning tarkibidagi vitamin va minerallar organizmning umumiy faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi, immunitetni mustahkamlaydi va bir qator kasalliklarning oldini oladi. Banan yetishtirish agrotexnik jihatdan ma'lum tajriba va sharoit talab qiladi, biroq issiqxona texnologiyalari rivojlangani sababli O'zbekistonda ham ushbu mahsulotni muvaffaqiyatli ishlab chiqarish keng ommalashmoqda. Bozor talabi yuqori bo'lgani, iqtisodiy samaradorligi katta bo'lgani uchun banan yetishtirish kelajakda fermer xo'jaliklari uchun istiqbolli yo'nalish bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mustafayev A. Botanika. T., "Mehnat", 2003.
2. To'xtayev A.S., Tursunbayeva G.S. Botanika asoslari. T., 2001.
3. O'zbekiston o'simliklari aniqlagichi. T., "O'qituvchi", 1986.
4. FAO Banana Production Guide, 2018.
5. Zokirov K.Z. va boshqalar. Botanika atamaları lug'ati. T., 1973.